

Олексій Кравчук,

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри господарського та
адміністративного права
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

УДК 346.62

Фінансово-правове регулювання готівкових касових операцій: (не)сучасні тенденції

Національний банк України є органом виконавчої влади, що здійснює видання регуляторних актів у сфері готівкового обліку, і зокрема визначення порядку ведення касових операцій не лише для банків, інших фінансових установ, але і для підприємств, установ і організацій. Встановлюючи це повноваження НБУ, законодавець у статті 33 Закону України «Про Національний банк України» вказує, що це регулювання здійснюється для забезпечення організації готівкового грошового обігу. Відповідне регулювання, що традиційно вважається сферою публічною, настільки глибоко втручається в інтереси приватні (в діяльність підприємств, установ, організацій), що будь-які зміни в цій сфері викликають серйозний резонанс у бізнесі, велику кількість практичних запитань, і слідом за ним значну кількість проблем із традиційно фіскально налаштованими контролюючими органами.

Нещодавно НБУ постановою від 29.12.2017 № 148 затвердив нове

Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні (далі – нове Положення) [1], скасувавши попередній документ – Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, що було затверджене постановою НБУ від 15.12.2004 № 637 [2]. Нібито на перший погляд давно час було замінити той нормативний документ, адже за 13 років регульовані суспільні відносини змінилися досить відчутно. Однак цього не сталося, і по суті ми маємо редакційні зміни, які лише додали бізнесу неабияких практичних проблем.

Особливості регулювання касових операцій досліджувалися в роботах вітчизняних учених-економістів, серед яких Л. Сук, В. Томчук [3]. Правові аспекти організації касових операцій розглядали Н.Гресь, К. Недоступ, О. Шевченко [4; 5]. Поряд із цим новітні зміни в чинному законодавстві змушують нас поставити питання щодо критичного аналізу проведених змін у контексті

сприяння спрощенню ведення бізнесу.

Виходячи з такого, в цій статті маємо на меті критично розглянути новітні тенденції фінансово-правового регулювання готівкових касових операцій підприємств, організацій, установ, та на цій основі розробити науково аргументовані висновки і пропозиції щодо покращення регулювання в цій сфері.

Гіпотезою цієї статті є те, що в сучасних умовах державні регулятори повинні працювати над спрощенням умов ведення бізнесу. І до таких, що потребують найпершого і докорінного реформування в бік спрощення, належить регулювання касових операцій, що в Україні є традиційно проблемним, коли технічні помилки і правові прогалини можуть призвести до необґрунтовано високих штрафів.

Ми розглянемо в цій статті такі основні проблеми фінансово-правового регулювання касових операцій: 1) наявність обов'язкових форм документів та їх довільна змінюваність з відсутністю перехідного періоду; 2) занадто складне регулювання касових операцій та відсутність спрощеного порядку ведення касових операцій для малого бізнесу; 3) недостатньо чітке відмежування сфери регулювання касових операцій і сфери застосування РРО; 4) наявність непропорційних штрафів за застарілим законодавством.

Обов'язковість і змінюваність форм. Відповідно до ч. 5 ст. 8 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", підприємство самостійно розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку. Касові операції, безперечно, є господарськими операціями, про їх здійснення мають складатися первинні документи, що належать до категорії форм внутрішньогосподарського обліку. Однак чому для цих документів має бути обов'язкова форма (а не форма, що визначається підприємством самостійно) – в чому їх така ва-

жливість, що цю форму не можна віддати на відкуп самим підприємствам – сказати важко. Згідно зі ст. 1087 Цивільного кодексу України, та керуючись Законом України "Про Національний банк України", НБУ в п. 6 нового Положення обмежує готівкові розрахунки фізичних і юридичних осіб певною сумою протягом одного дня, залежно від категорій операцій та кола осіб (окрема постановою НБУ від 06.06.2013 № 210, що діяла до цього [6], скасована із прийняттям нового Положення). Відповідно касові операції по факту, як правило, не можуть бути в великих розмірах. Виходить, що законодавство передбачає право підприємства самостійно визначати форми первинних документів навіть і для господарських операцій у значних розмірах. При цьому для касових операцій, що в своїй основній масі є дрібними – встановлено обов'язкові (навіть не типові) форми. При цьому ці форми, як покажуть результати аналізу в нашій статті, змінюються подекуди довільно і необґрунтовано.

Так НБУ в 2014 р., у зв'язку з фінансовою кризою та відповідно до Закону України від 04.07.2014 № 1586-VII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи», одержав особливі умови науття чинності його нормативно-правовими актами. Ці акти не потребують реєстрації в Мініюсті, і можуть набувати чинності від дня опублікування навіть не в офіційних виданнях, а на сайті НБУ [7]. Така умова прийнятна для банків, що є потужними установами, і суттєво впливають на економічну ситуацію в країні, при цьому мають відповідні можливості (ресурси) для того, щоби відслідковувати зміни від НБУ в режимі реального часу. Однак чи можна припускати, що кожне підприємство України (задня уникнення порушень касової дисципліни) повинно щодня заходити на сайт НБУ і перевіряти, чи не опублікував регулятор учора нових

обов'язкових форм для всієї країни? Звісно, що ні.

Нове Положення НБУ затвердив постановою від 29.12.2017 р., передбачивши, що вона набиратиме чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування. Офіційне опублікування постанови на сайті НБУ, згідно з даними сайту Верховної Ради України, відбулося 04.01.2018 р. [1]. Відповідно з 05.01.2018 р. воно підлягає обов'язковому застосуванню. Шодо дії нового Положення по колу осіб, то в пункті 1 Положення вказано, що воно визначає порядок ведення касових операцій в національній валюті України юридичними особами (крім банків) та їх відокремленими підрозділами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час здійснення ними діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності, фізичними особами, які здійснюють підприємницьку діяльність, фізичними особами. Тобто всі фізичні і юридичні особи України повинні застосовувати цей документ із 05.01.2018 р. без жодних перехідних положень. Відповідним чином діють усі додатки до нового Положення – прибуткові та видаткові касові одледи, касова книга та деякі інші. Приймаючи нове Положення, НБУ не передбачив жодних перехідних положень: чи можна застосовувати старі документи до їх повного використання, і протягом якого часу? І де наприклад 5 січня зранку малому підприємству, якщо воно використовує паперову касову книгу, було взяти цю книгу? Як і коли друкарні повинні були зверстати і надрукувати ці книги на всю Україну, якщо постанова НБУ була опублікована лише за день до набрання нею чинності? Звичайно, вони такої змоги не мали. Відповідно всі підприємства користувалися деякий час старими формами книг і одледів, а потім переписуватимуть їх, по суті підробляючи документи. А що робити тим,

у кого хтось із касирів за цей час буде звільнений? Підробляти й підписи?

Постанова НБУ про затвердження нового Положення є, на жаль, яскравим прикладом нормотворчої техніки (в частині відсутності належних перехідних норм), що златна вкрай негативно впливати на довіру бізнесу до держави, на рівень складності ведення бізнесу.

Що ж змінилося в касових документах, чи мають ці термінові зміни якусь реально важливу мету? Виявляється, що ні, абсолютно всі зміни в формах прибуткових і видаткових касових одледів та касової книги були суто технічними. Так, в усіх касових формах було розшифровано, що таке ЄДРПОУ, в написі на касовій книзі додано слово «відбитка» (перед словом «печатки»), подекуди додана нумерація рядків «№ з/п» (що ж конкретно писати в новому реквізиті з/п новим Положенням не визначено). Волночас в прибутковому касовому одледі залишився звичний реквізит для нумерації документа – «№». І в новому видатковому касовому одледі старий «Номер документа» також залишився [8].

Із цього можна зробити висновок, що НБУ змінив форми касових документів необґрунтовано, довільно, без жодної суспільно корисної мети, при цьому не встановивши щодо цих змін належних перехідних положень. Такі зміни для цього випадку, що зачіпає 100% підприємств та організацій України, слід оцінити вкрай негативно.

Важливо сказати, що подібні ситуації, але щодо перманентної змінюваності форм обов'язкової звітності практикувалися в Україні всередині 2000-х років. Форми звітності могли змінюватися кожні 2-3 місяці, і вешті-решт бланковиланові підприємства часто переставали їх друкувати (алже майже завжди був низький небезпечних витрат через недолад тиражу). В останні десятиліття ситуація лешо змінилася, однак ще й сьогодні ми маємо подекуди необґрунтовані

проблеми шоло дії в часі нормативно-правових актів про затвердження різноманітних форм.

Держава в особі відповідних регуляторних органів повинна оцінювати регуляторний вплив кожного акту, в т. ч. і з позицій доцільності, ще на етапі його розробки і прийняття. Технічні зміни на зразок внесених у форми касових документів, за відсутності важливих нововведень, взагалі не повинні мати місце, саме тому, що негативний вплив на бізнес від таких змін є надзвичайно високим. Кожного разу, коли до законодавства вносяться певні зміни, що стосуються широкого кола підприємств і підприємців, для цього має встановлюватися тривалий перехідний період – щоби бізнес мав змогу вивчити, оцінити внесені зміни і підготуватися до них. Такі підходи регуляторних органів фактично змушують бізнес увалатися до підробок і фальсифікацій (алже на практиці кожне підприємство мусить передобляти частину касових документів, що були зроблені після давнього внесення змін до законодавства без перехідного періоду).

Звичайно, що можна було би позитивно оцінити внесені зміни, якби вони (нехай і без перехідних положень) значно би спрощували ведення бізнесу. Але цього не сталося.

Слід водночас відзначити, що наприкінці січня 2018 р. на офіційному сайті НБУ з'явився проект постанови "Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148", яким передбачається встановлення 6-місячного перехідного періоду від дня набрання чинності новим Положенням. Шоправда до 27 лютого НБУ очікує зауваження і пропозиції до проекту [9]. Відповідно чекати постанову раніше березня не доводиться. Тому підприємства вочевидь муситимуть ще до того перейти на нові форми, передобити касові документи за січень і лютий. Регуляторний ефект від таких змін, вочевидь, буде запізнілим.

Складність регулювання касових операцій і відсутність спрощеного порядку для малого бізнесу – є наступною важливою проблемою, що її ми хотіли би освітити в цій статті. Усі норми як старого Положення № 637, так і нового Положення, в т. ч. і затверджені ними форми касових документів – розраховані на кривпе підприємство. Вадто також відмітити, наскільки морально застарілі ці форми. Якщо ми звернемося до форм прибуткового і вилаткового ордера, касової книги, затверджених наказом ІСУ СРСР від 12.10.1973 р. № 668, можемо побачити, що ці документи й сьогодні по структурі і по суті не змінилися, не зважаючи на те, що з того часу пройшло 45 років [10]. Тобто ми використовуємо в бізнесі практично ті самі форми касових документів, що використовувалися в межах планової економіки в СРСР. Різниця лише в тому, що регуляторний орган регуляторно вносить до них форм деякі "дисочки" і "галочки", мабуть для того, "щоби бізнесу було чим зайнятися".

Серед проблемних моментів, із якими часто зіткнуєшся на практиці, є те, що касові документи і в 1973 р. передбачали, і тепер передбачають підпис головного бухгалтера і касира для прибуткового ордера, а також (крім цих осіб) ще й керівника і отримувача – для вилаткового ордера. Водночас значна кількість підприємств малого бізнесу взагалі не мають такої кількості працівників, щоби підписувати ці документи. Нєодноазово підприємства, де працює один директор, або один директор і бухгалтер, піднімали питання, скільки підписів слід ставити в ордері – два чи три? Або навіть чотири?

У сучасному бізнесі маємо ситуації, яких не було, і не могло бути в 1973 році. Так наприклад готівкова операція між підприємством із єдиним працівником-директором і ним же громадянином як його учасником по внесенню статутного капіталу, наданню позики (так званої "поворотної фінансової допомоги") і її пове-

дненню, буде виглядати так. При внесенні готівкової суми від учасника підприємству ним буде складений прибутковий касовий ордер, де двічі (за головного бухгалтера і касира) розпишеться директор. При видачі готівкової суми учаснику від підприємства буде складено вилатковий касовий ордер, де директор розпишеться чотири (!) рази: за директора, за головного бухгалтера, за касира, і за отримувача.

Ще більш цікавою може бути ситуація, коли директор-учасник на перших кроках в власному бізнесі матиме бажання купити щось для підприємства за власні кошти. Як правило документально це виглядатиме так: він внесе кошти як внесок до статутного чи додаткового капіталу (розписавшись двічі в прибутковому ордері), після цього видасть сам собі “під звіт” (розписавшись чотири рази в вилатковому ордері). А після придбання товару складе “авансовий звіт” (звіт про використання коштів, виданих на відкриття або під звіт) за формою, затвердженою наказом Міністерства від 28.09.2015 р. № 841, в якому розпишеться принаймні тричі (за підзвітну особу, бухгалтера й керівника), і після цього можливо поведе невикористаний залишок (склавши всі ті ж самі документи, але в зворотному порядку, ще раз). Можливо доведеться ще скласти додаткові документи (прибуткову накладну або акт, і одержати полаткову накладну) [11]. Маємо принаймні 5 господарських операцій, які по суті не відбувалися, а оформлюються “для форми” лише щоби налати офіційного вигляду взаємовідносинам директора-учасника з власним підприємством. А насправді мала місце одна ситуація, одна господарська операція – директор купив щось для свого підприємства за власний кошт. Аналогічним прикладом, що також дуже часто зустрічається на практиці, є випалки, коли засновник вносить грошовий внесок до статутного капіталу підприємства. Підприємство на перших кроках у бізнесі часом забу-

ває “провести це через касу”, і кошти безпосередньо злаються до банку. За таке технічне подвійне підприємство в разі перевірки отримувач штраф в 5-тикратному розмірі внеску до статутного капіталу – за неоприбуткування готівки навіть при тому що ніхто ніяких збитків не зазнав, і всі кошти були вчасно злані до банку. Саме ця постійна штрафонебезпека призводить до появи в розмовній мові згаданого терміну “провести через касу”, а також побоювання багатьох досвідчених керівників і бухгалтерів працювати з готівкою взагалі.

Важко буває на перший погляд сказати, до якої сфери наукових знань слід віднести подібні ситуації, що дійсно зустрічаються на практиці і ігноруються на чинних нормативно-правових актах НБУ. Складно відповісти й на запитання: яка суспільно корисна мета є в такому надмірному регулюванні? Для чого складати таку кількість документів, розписуватися в них по кілька разів, як не для того, щоб збільшити кількість потенційних технічних помилок, за які суб’єкт господарювання буде оштрафований – або за неоприбуткування готівки, або за технічне перевищення ліміту каси?

Тож саме на цій підставі ми вважаємо, що необхідно кардинально спростити регулювання касових операцій, перевести касові ордери і касову книгу до типових, а не обов’язкових форм. При цьому ми маємо позитивний досвід – скасування подорожніх листів для службових автомобілів [12] і посвідчень про відкриття [13] як обов’язкових документів для бізнесу – значно спростило документообіг. Підприємства тепер самостійно визначають, як їм вести облік цих операцій. Хтось продовжує використовувати ці ж необов’язкові документи, хтось зробив зведені, а хтось – адаптував під цілі інші регістри. Аналогічна ситуація була і з відміною форм довіденості на одержання цінностей [14]. А всі ці форми раніше злавалися вкрай важливими (а бланк довірено-

сті навіть тривалий час був номерним, і за його псування застосовувалися санкції за постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116). Настав час виправити на звалище історії і обов'язкові форми касових документів – замість того, щоби міняти в них технічні реквізити.

Допільно також передбачити спрощений порядок обліку касових операцій для малих підприємств, підприємств із одним працівником, а також тих, що не мають працівників, а діють на практиці лише через засновника (законність такої організації бізнесу не є предметом дослідження нашої статті). Оформлення операцій між самим підприємством і його учасником (як внутрішніх операцій) взагалі слід передбачити за максимально спрощеною формою.

Недостатньо чітко відмежування сфери регулювання касових операцій і сфери застосування РРО – настільки важлива проблема фінансово-правового регулювання в розглянутій сфері. В одній зі статей (до прийняття нового Положення) ми торкалися цього питання, наголошуючи на необхідності удосконалення норми, яка передбачала, що в разі застосування РРО оприбуткування готівки є запис її до книги обліку розрахункових операцій (КУРО), а не саме проведення по РРО. Нами наголошувалося, що оприбуткування готівки в такому випадку має вважатися проведенням операцій через РРО [15]. Відповідна норма в новому Положенні відсутня. Оприбуткування готівки тепер нібито не вважається момент запису її в КУРО (що слід безумовно опініти позитивно). Згідно з п. 24 нового Положення, розрахункові операції, що проводяться відповідно до Закону «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», оформляються згідно з вимогами цього Закону.

Однак в цій частині в новому Положенні з'явився ряд нових норм,

які підняли безліч нових практичних запитань в керівників, бухгалтерів і касирів підприємств, організацій, установ.

Так, згідно з п. 11 нового Положення, “оприбуткуванням готівки в касах установ/підприємств/вілокремлених підрозділів, які проводять готівкові розрахунки з оформленням їх касовими одледами і веденням касової книги/застосуванням РРО та КОРО (в разі застосування КОРО без застосування РРО), є здійснення обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень в касовій книзі на підставі прибуткових касових одлерів / фіскальних звітних чеків (або даних розрахункових квитанцій)”. По-перше, не можна з належною достовірністю визначити, що означають кількарядові дробові знаки в прошитованій нормі нового Положення. Чи цей дробовий знак означає слово “та”, чи “або”, чи “та/або”. Вбачається, що нормотворчим органам слід уникати подібних формулювань. При необхідності слід прописувати окремі норми для кожного виду ситуації, що її необхідно врегулювати правовою нормою.

Наведена норма, крім того, вступає в конфлікт із нормою п. 39 нового Положення, згідно з якою, вілокремлені підрозділи установ/підприємств, які здійснюють готівкові розрахунки із застосуванням РРО або РК та веденням КОРО, але не проводять операцій з приймання (видачі) готівки за касовими одледами, а також фізичні особи – підприємці касової книги не ведуть.

Із урахуванням цих норм, незрозуміло, чи потрібно підприємству або торговій точці, що застосовує РРО, обов'язково проводити виділку за день через касову книгу та з відповідним складанням прибуткового касового одледа, чи достатньо проведення відповідної суми через РРО?

На практиці ситуації бувають дуже різними. Місце торгівлі (торгова точка), де розташований РРО, може бути розташоване як разом із головним підприємством (офісом),

так і окремо від нього (навіть в іншому населеному пункті). Воно може злавати торговельну видувку, що проведена через РРО за день, до каси головного підприємства, а може злавати її безпосередньо до банку, в т.ч. з допомогою електронних пристроїв або інкасаторської служби. При чому час від часу відповідні підходи (за внутрішніми управлінськими рішеннями головного підприємства) можуть змінюватись у той чи інший бік.

Якщо відокремлений підрозділ (торгова точка) злає видувку, проведена через РРО, самостійно безпосередньо в банк, в т.ч. із застосуванням технічних пристроїв або послуг інкасаторської служби, і не здійснює інших касових операцій, воно згідно з п. 39 нового Положення нібито не зобов'язане мати касову книгу. Волночас п. 11 можна розтлумачити й так, що відповідні нахолження мають відображатися в прибутковому ордері та відповідно касовій книзі. При цьому провести нахолження через касову книгу головного підприємства – буде підробленням, і жоден кваліфікований касир на це не піде, якщо він “не тримає в руках живих грошей” (алже з касиром укладається договір про повну матеріальну відповідальність). Якщо торгова точка (і відповідно видувка) знаходиться в іншому населеному пункті, ніж головне підприємство, то ніяким чином не можна проводити таку видувку через касу головного підприємства (крім випадків, коли готівка фактично привозиться і здається в офіс).

Питання, між тим, дуже серйозне, алже як ми знаємо з попередньої практики, технічні помилки в оприбуткуванні в касі готівки, проведеної через РРО, можуть призвести до спроб 5-кратного штрафу відповідно до Указу Президента України від 12.06.1995 № 436/95 “Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки” [15: 16]. Такі штрафи за технічні порушення вбачаються непропо-

дійними, а сам згаданий Указ таким, що підлягає скасування.

Вихолячи з вищезазначеного, вбачається за необхідне зробити наступні висновки і пропозиції:

1. Фінансово-правове регулювання готівкових касових операцій підприємств, організацій, установ характеризується наявністю вкрай застарілих підходів, наявністю значної кількості складних технічних норм, що далеко не завжди є обґрунтованими, та не відповідають потребам сучасного бізнесу та практиці господарювання. Відсутність належного відмежування цієї сфери правового регулювання від сфери застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) сприяє виникненню технічних помилок на практиці, та необґрунтовано підвищує штрафонебезпечність відповідних помилок, що ускладнює ведення бізнесу.

2. Усі регуляторні органи при проектуванні нормативно-правових актів повинні виходити із позиції необхідності максимального сприяння ведення бізнесу, при цьому жодна зміна, що хоча би і незначним чином ускладнює підприємницьку діяльність (без обґрунтованої важливої суспільно корисної мети), не повинна вноситись до чинного законодавства, алже така зміна є необґрунтованим втручанням держави в господарську діяльність. У разі обґрунтованих необхідних змін, вони завжди мають вноситись із встановленням достатнього перехідного періоду (6 – 12 місяців).

3. Слід вкрай негативно оцінити сам факт наявності обов'язкових форм касових документів та довільну змінюваність без перехідного періоду Національним банком їх форм (із внесенням незначних технічних правок при тому, що по суті форми цих документів не змінювалися з 1970-х років, розраховані лише на велике підприємство, і є морально застарілими).

4. Під час подальшого розвитку правового регулювання касових операцій вбачається за доцільне:

а) відмінити як пережитки планової економіки обов'язкові форми придбткових та видаткових касових одлевів, касової книги, замінивши їх при необхідності на типові форми, необов'язкові до застосування;

б) якомога більше спростити облік касових операцій для малого бізнесу, переделбачивши спрощення документів (можливо до окремого журналу), особливо в разі внутрішніх операцій із учасниками (внесення та повернення позики ("поворотної фінансової допомоги"), внесення статутного капіталу, видача коштів "під звіт" директову-засновнику тошо. Слід розуміти, що керівник відповідно до закону та установчих документів ліе від імені підприємства, а тому повинен мати право придбавати товари і послуги для такого підприємства за готівку без складання значної кількості документів, прийнятих для випадків, коли ці закупівлі здійснюються реально підзвітними особами;

в) максимально відділити сферу застосування РРО від сфери касових операцій, єдиною точкою лотикву між якими має бути випадок, коли торгові точки за внутрішнім рішенням

керівництва підприємства злають видувчку до каси головного підприємства для подальшого використання в готівковій формі на потреби підприємства або одержують "підкріплення" в якості розмінної монети, лрібних купюв чи для видачі покупцям в зв'язку з поверненням товарів (послуг). Для всіх інших випадків слід прямо переделбачити в законодавстві, що кошти, проведені через РРО, можуть злаватися безпосередньо до банку, в т.ч. з допомогою технічних пристроїв або інкасаторської служби без їх оприбуткування до каси підприємства.

г) скасувати Указ Президента України від 12.06.1995 № 436/95 "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки" як такий, що не відповідає сучасній економіці, передбачає непропорційно великі штрафи в т.ч. за технічні помилки, а отже значно ускладнює ведення бізнесу.

Враховуючи високу суспільну значимість порвшеного питання, подальші дослідження фінансово-правового регулювання касових операцій є перспективними та актуальними.

Список використаних джерел

1. *Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні* : Постанова правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
2. *Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні* : Постанова правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>
3. *Томчук В. В.* Удосконалення форми первинних документів обліку грошових коштів / В. В. Томчук // *Агроінком*. – 2013. – № 7-9. – С. 84-89.
4. *Гресь Н.* Правові колізії порядку ведення підприємством касових операцій / Н. Гресь // *Бухгалтерський облік і аудит*. – 2012. – № 11. – С. 27-30.
5. *Шевченко О. В.* Правове забезпечення здійснення касових операцій в Україні / О. В. Шевченко // *Управління розвитком*. – 2013. – № 19. – С. 163-165.
6. *Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою*: Постанова правління Національного банку України від 06.06.2013 № 210 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.
7. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність банківської системи* : Закон України від 4 липня

2014 року № 1586-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1586-18/paran10#n10>

8. *Голенко О.* Нова «касова дисципліна» від НБУ / О. Голенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2018. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/january/issue-05/article-33392.html>

9. *Про* внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148: Проект постанови Правління Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=63075693&cat_id=37194.

10. *Лист* Міністерства торгівлі РСФСР від 26.11.1974 № 0514. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data03/tex14458.htm>.

11. *Про* затвердження форми Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, та Порядку його складання : Наказ Міністерства фінансів України від 28.09.2015 № 841 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1248-15>.

12. *Про* визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного комітету статистики України від 17 лютого 1998 року № 74 “Про затвердження типової форми первинного обліку роботи службового легкового автомобіля та Інструкції про порядок її застосування” : Наказ Державної служби статистики України від 19.03.2013 № 95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0521-13>.

13. *Про* визнання таким, що втратив чинність, наказу Державної податкової адміністрації України від 28.07.97 № 260 : Наказ Міністерства фінансів України від 21.06.2011 № 738 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0819-11>.

14. *Про* внесення зміни до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства фінансів України від 16 травня 1996 року № 99 та від 24 березня 2000 року № 61: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2014 № 987 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1300-14>

15. *Кравчук О.* Проблеми фінансово-правового регулювання відносин у сфері застосування реєстраторів розрахункових операцій / О. Кравчук // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 8. – С. 139-144.

16. *Про* застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки : Указ Президента України від 12.06.1995 № 436/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436/95>

Кравчук О. О. Фінансово-правове регулювання готівкових касових операцій: (не)сучасні тенденції

Розглядаються проблеми, пов'язані із внесенням до форм касових документів змін Національним банком України без перехідного періоду та деякі інші проблеми регулювання касових операцій. Наголошується на необхідності відмінити обов'язкові форми касових документів (касових ордерів, касової книги) як застарілі і такі, що ускладнюють ведення бізнесу.

Ключові слова: касові операції, касова книга, касові ордери, реєстратори розрахункових операцій, готівковий обіг, операції з готівкою, каса підприємства.

Кравчук А. О. Финансово-правовое регулирование наличных кассовых операций: (не)современные тенденции

Рассматриваются проблемы, связанные с внесением в формы кассовых документов изменений Национальным банком Украины без переходного периода и некоторые другие проблемы регулирования кассовых операций. Подчеркивается необходимость отменить обязательные формы кассовых документов (кассовых ордеров, кассовой книги) как устаревшие и затрудняющие ведение бизнеса.

Ключевые слова: кассовые операции, кассовая книга, кассовые ордера, регистраторы расчетных операций, операции с наличностью, касса предприятия.

Kravchuk O. Financial legal regulation of cash transactions: (non)modern tendencies

Problems associated with the introduction of changes in the forms of cash documents by the National Bank of Ukraine without a transition period and some other problems of regulating cash transactions are considered in the article. The author points out to the need to abolish mandatory forms of cash documents (cash orders, cash books) as outdated and complicating the conduct of business.

Key words: cash transactions, cash book, cash slips, cash registers, cash transactions,